

Boahkuheapmi koronavirusa vuostá

– Spikevax (Moderna)

Dieđut dutnje geasa dát boahkut lea fálljuvvo

Ođđa koronavirus dagaha dávdá mii čuočá vuoiŋahagaide. Leat olugat geat eai oaččo dahje geaidda šaddet geahppa dávdamearkkat, muhto soapmásat buohccájit duođalaččat. Boarrásepmosiin ja sis geain leat muhtin eará dávdá jo ovddežis lea stuorámuš riska buohccát duođalaččat dahje jápmit. Koronaboahkuheapmi eastada koronadávda. Váldoulbmilin lea suodjalit heakka ja dearvvašvuoda.

Geat sáhttet oažžut dán koronaboahku?

Fálaldat boahkuhuvvot koronaboahkuin nátionála boahkuhanprográmma bokte guoská olbmuide geat leat Norggas. Boahkut lea nuvtá ja eaktodáhtolaš.

Gos sáhtán boahkuhuvvot?

Geahča dieđuid du gielda neahttasiidduin geaidda boahku vuosttamuzžan fálljuvvo, mo dat čađahuvvo ja goas.

Ná dáhpáhuvá boahkuheapmi

Boahkut biddjo gihtii gardnjila bajábeallái. Ovdal boahkuheami jerrojuvvo leatgo dearvvas ja jus ovdal leat reageren eará boahkuheapmái. Muite mitalit jus dus lea leamaš koronadávda dahje leat boahkuhuvvon korona vuostá ovdal, leat áhpeheapme, dus lea allergiija, geavahat dálkasiid dahje jus leat eará dearvvašvuodaváttisvuodát. Čuovo njuolggadusaid mat gullet du jovkui man galle dosa ja man guhká galgá mannat boahkuheamiid gaskka. Bargit boahkuhanbáikkis veahkehit du dáinna. Lea dehálaš ahte oažžu dosaid biddjojuvvo áiggi. Lea dábálaš maŋjit boahkuheami jus lea fáhkka buohccán ja go lea feber badjel 38 °C. Maŋja boahkuheami gohččojuvvo vuordit unnimusat 20 min ovdal vuolggát.

Mo dát boahku doaibmá?

Boahkus lea daid tiippalaš koronavirusbiikkaid ráhkadanneava (sátnealvu-RNA). Dat dagaha ahte rumaš ráhkada eahpeváralaš kopijaid daid biikkain maiguin dávdáid vuostálastinnákca sáhtá hárhallat. Nie oahppá rumaš dovdá ja suodjalit albma koronavirusa vuostá jus njoammuduvvo. Rumaš suddada boahku sátnealvu-RNA johtilit almmá váikkuhit árbeávdnasa.

Boahkus eai leat ealli virusat ja dáinna ii šatta koronainfekšuvdna rupmašii. Koronaboahku eastada. Dat ii dálkkot koronadávda man jo lea ožžon.

Dát vuohki ráhkadit boahkuid olbmuide njoammudávddaid vuostá ii leat dahkkon ovdal, muhto lea oahpes teknologija ja geavahuvvo dálkkodit borasdávddaid.

Man bures doaibmá boahku?

Boahkut suodjala dávdda vuostá mii bohciida ođđa koronavirusa geažil. Lea hui buorre suodjalus *duođalaš* dávdda vuostá sihke vuosttaš ja nuppi dosa maŋŋá. Lea dárbu oažžut guokte dosa vai lea bures suodjaluvvon amas *njoammuduvvot* koronavirusiin. Mii eat vuos dieđe man guhká suodjalus doaibmá. Jus suodjalus hedjona áiggi badjel, sáhtá šaddat addit ođasmahttindosaid. Boahkut eai suodjal ollásit njoammudeamis earáid viidasat. Danne lea ain dehálaš čuovvut gustovaš njoammuneastadanrávvagiid.

Liigeváikkhusat

Eanaš liigeváikkhusat bohciidit daid vuosttaš beivviid boahkuheami maŋŋá. Koronaboahkut orrot addimin eanet daid dábálaš liigeváikkhusain go masa leat hárvánan eará boahkuid oktavuodas. Dábálemosit lea nu ahte illá dovda dahje ahte leat moderáhta liigeváikkhusat mat jávket moatti beaivvis, muhto muhtimat vásihit garrasat liigeváikkhusaid. Nuorat olbmo vásihit dávjá veahá garrasat liigeváikkhusaid go boarrásat olbmot.

Eatnašiin geat leat boahkuvuvvon bávččaga ja bohtana gokko boahkut lea čuggejuvvon. Eará dábálaš liigeváikkhusat leat váibasat, oaivebávččas, deahkke- ja láđasbákčasat, ahte galbmo, váibmu moiddoda/vuoksá, bohtanan ja rašis lymfarávssát gieđavuliin ja feber. Lea dábáleabbo ahte dát liigeváikkhusat bohciidit nuppi dosa maŋŋá.

Lea hui hárvve ahte leat duođalaš liigeváikkhusat. Daid hárvvenaš liigeváikkhusaid searvvis leat váibmodeahkkevuolši (myokardihtta) ja váibmoskidnevuolši (perikardihtta). Dat bohciidit dábálemosit nuppi dosa maŋŋá, ja dávjjimusat leat nuorat ja nuorra rávisolbmot geat dan vásihit. Jus šaddet hárvvenaš liigeváikkhusat nu mo duođalaš allergijalaš reakšuvnnat ja váibmovuolši de sáhtá daid dikšut. Mii eat sáhte dadjat ahte eai gávdno hárvvenaš liigeváikkhusat maid birra eat vel dieđe, dahje liigeváikkhusat mat bohciidit easkka guhká maŋŋá boahkuheami.

Maid galgga dahkat jus oaččun liigeváikkhusaid?

Jus vásihat vuorddekeahces, garra dahje bastevaš liigeváikkhusaid berret váldit oktavuoda doaktáriin dahje eará dearvvašvuodabargiin vai oaččut árvvoštallama ja rávvagiid. Dát guoská beroškeahhtá jáhkatgo ahte lea boahkuheami sivva vai ii. Dearvvašvuodabargit leat geatnegahtton dieđihit duođalaš dahje amas reakšuvnnaid birra maid ballet bohtet boahkuheamis. Sáhtát ieš maid sáddet dieđáhusa helsenorge.no bokte

Evttolaš dohkkeheapmi

Dát koronaboahku lea testejuvvon stuorra dutkosiin mas mánga duhát olbmo leat ožžon boahku. Dutkkus lea čađahuvvon seamma vuogi mielde go eará boahkut, muhto lea oanehat áicanáigi. Dálkkaseiseválddit leat addán boahkui evttolaš dohkkeheami. Dat mearkkaša ahte leat doarvái dieđut árvvoštallat ahte boahkus lea mealgat stuorát ávki go riska, muhto ahte boahkobuvttadeaddjit fertejit joatkit dutkat ja addit dieđuid dálkkaseiseválddiide dađistaga dutkkadettiin.

Makkár boahkuid lean váldán?

Go oaččut koronaboahku de dat registrerejuvvo Nasionála boahkuregistarii SYSVAK:i. Gávnnaat dieđuid helsenorge.no:s

Háliidatgo diehtit eanet?

Jeara áinnas iežat doaktáris, sis geat boahkuhedje du dahje eará dearvvašvuodabargiin. Geahča maid Álbmotdearvvašvuodainstituhta neahttasiidduin: <https://www.fhi.no/kvp>